

ВИВЧАЄМО ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМИ КРАЇНАМИ ВЛАСНИХ ЗМІ: МАС-МЕДІА ІТАЛІЇ

Відгук офіційного опонента на дисертацію Анастасії Сімашової «Мас-медіа Італії в контексті глобалізаційних процесів» на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій зі спеціальності 27.00.04 – теорія та історія журналістики

Сучасний світ живе в умовах глобалізації – новій парадигмі функціонування суспільства. Це складне й неоднозначне явище в полі зору науковців з 80-х рр. ХХ ст. Вивчаються причини, рух, особливості й наслідки глобалізації. Відтак існує багато дефініцій цього феномену. Серед різних наукових теорій є визначення глобалізації як процесу поширення західної моделі розвитку по всій планеті. Важливу роль у процесі глобалізації відіграють медіа, які, з одного боку, є інструментом її розвитку, а з іншого – самі підпадають під значний вплив різних факторів глобалізації. Саме на таке розуміння глобалізації орієнтується Анастасія Сімашова у дисертації «Мас-медіа Італії в контексті глобалізаційних процесів». Актуальність наукової роботи, виконаної на факультеті журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка, не викликає жодних сумнівів, оскільки вивчення досвіду розбудови європейськими країнами своїх ЗМІ та збереження власних національних традицій журналістики є важливим завданням і для України. У цьому аспекті Італія, яка одна з перших країн Європи створила свою систему громадського і приватного телебачення й репрезентує світову країну «телевізійну», постає для України цікавим і прийнятним зразком формування та функціонування інформаційного простору.

Україна є відносно новим інформаційним гравцем на європейській арені через незначний стаж незалежного державобудування. Для комунікативістики важливими є осмислення та порівняння різних моделей розвитку, оскільки формування національного українського медіаринку відбувається за рахунок взаємообмінів із комунікаційними системами інших країн, насамперед європейських. Італійська модель ЗМІ може бути вдало застосована на українському ґрунті.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження» авторка розглядає глобалізацію мас-медіа як складний процес перетворення різних видів ЗМК на всіх рівнях масовокомунікаційної діяльності – збору, опрацювання інформації та поширення інформаційного продукту – комплексно, з урахуванням економічних та технологічних причин перетворень. Саме вони, як слушно вважає Анастасія Сімашова, є ключовими в розумінні наслідків глобального зближення культур, світоглядів, національних ідентичностей. Вивчення та прогнозування можливих сценаріїв розвитку дають змогу вчасно реагувати на нові виклики епохи.

Запорукою досягнення поставленої мети стало вивчення глобалізації мас-медіа з урахуванням трьох рівнів її існування: економічного, технологічного та змістового. Основними процесами, що відбуваються на цих рівнях, наразі є внутрішньомедійна конкуренція, вертикальна та горизонтальна концентрація, диджиталізація технологічного процесу збору, опрацювання та поширення інформації, конвергенція різних видів ЗМК, фрагментація аудиторії, комерціалізація контентного наповнення, уніфікація змісту.

У другому розділі на прикладі ТРК Італії RAI простежено зародження, основні етапи та особливості еволюції суспільного телебачення Італії.

Виграшним, на нашу думку, є структурування цього розділу в такій послідовності: детермінація суспільного телебачення Італії в історичній ретроспективі (1954–1990 рр.); телебачення RAI та італійська політика: вульгаризація концепції суспільного мовника; інформаційна служба новин громадського мовлення TG1 в умовах політичного тиску; суспільне телебачення RAI у структурі двополярного телепростору (2002–2015 рр.).

Дисертантка переконливо доводить, що на початковому етапі були закладені головні ознаки майбутнього телепростору Італії: монополія громадської ТРК, тісний зв'язок із політичною владою, змішане фінансування, прибутковість в основі бізнес-моделі. У роботі акцентується увага на тому, що для італійського телебачення в тематичному та культурно-естетичному аспектах була характерною орієнтація на досвід американських телевізійників.

Саме поява перших регіональних приватних телестанцій наприкінці 1980-х рр., вважає пані Анастасія, сприяла трансформації громадської думки. Втягнення ЗМІ в політичні процеси спричинило політизацію мас-медіа, виникнення в журналістському середовищі поляризованого плюралізму.

Важливою складовою рецензованої роботи є висвітлення процесу радикалізації відносин італійської журналістики з владою на початку нового тисячоліття. Як слушно наголошує дисертантка, період з 2000 до 2009 р. став найвищим виявом політизації журналістики, що спричинило поширення політичної комунікації й призвело до кризи багатьох функцій власне журналістської діяльності в Італії.

Станом на 2015 р., переконливо доводить Анастасія Сімашова, громадська служба мовлення Італії RAI перебуває у складному становищі. Втративши свої природні функції інформування та формування громадської думки, під тиском вільного медіаринку, трансформувались у цілком комерційну структуру, суспільне мовлення Італії RAI стояло на порозі докорінних змін за умов нових глобалізаційних викликів.

У третьому розділі пані Сімашова докладно аналізує приватне телебачення Італії з часів появи перших комерційних телеканалів у 1974 р. і до 2002 р. й аргументовано робить висновок: цей сегмент медіасистеми країни характеризується монополістичною структурою. Ми бачимо, що вся історія комерційного телебачення Італії тісно переплітається з історією діяльності Берлусконі як прем'єр-міністра, незмінного політичного лідера. Функціонування телеканалів здійснювалося під безпосереднім впливом однієї людини, внаслідок чого виникло явище медіатизації політики.

У четвертому розділі зосереджено увагу на конвергенції медійних технологій в сучасній італійській пресі, що дозволило визначити основні тенденції розвитку друкованих видань Італії в умовах технологічного прогресу й трансформації соціально-економічної системи. Такий підхід дав можливість показати причини недостатнього розвитку громадянської журналістики, які дисертантка пов'язує з чинним законодавством Італії.

Анастасія Сімашова опрацювала значний фактологічний матеріал італійської друкованої преси, електронних видань, аудіо- та відеопрограм італійських радіостанцій та телевізійних каналів 1954–2015 рр.: 200 найбільш рейтингових телевізійних програм, 10 телевізійних каналів суспільного та приватного телебачення Італії за період 1954–2015 рр.; вивчила діяльність 12 інтернет-видань та однієї радіостанції упродовж 2010–2015 рр. Дисертантка використала результати вимірювань аудиторії телеканалів Auditel, друкованих видань Ads (Accertamenti Diffusione Stampa) та Audipress, радіостанцій – RadioMonitor, інтернет-видань – Audiweb, ринку реклами – Nielsen.

Усе це дало змогу Анастасії Сімашовій у рамках комплексного, системного, наукового вивчення мас-медіа Італії в контексті глобалізаційних процесів уперше роз-

глянути в межах однієї роботи всі види італійських мас-медіа телебачення, радіомовлення, друковану пресу, електронні видання кінця XX – початку XXI століття; увести в науковий обіг нові або маловідомі факти з історії італійських мас-медіа, назви газет, електронних видань, радіостанцій, телевізійних каналів, передач громадського і приватного телебачення Італії, імена журналістів, які відіграли важливу роль в історії та розвитку італійської журналістики, наукові праці визначних італійських медіакритиків та медіадослідників; виявити інноваційні приклади конвергентних моделей ЗМІ.

Людмила ДУДЧЕНКО,
канд. наук із соц. комунік.